

Nr 23

Utlåtande i anledning av väckta motioner om införande i körkort av uppgift om innehavarens blodgrupp.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 327 i första kammaren av herr Nilsson, Yngve, och herr Arvidson samt nr 399 i andra kammaren av herr Nilsson i Bästekille m. fl.

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, »att riksdagen måtte uttala, att i körkort skall finnas införd uppgift om körkortsinnehavarens blodgruppstillhörighet».

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet, i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionen I: 327.

Över motionerna har utskottet, i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver, inhämtat yttrande från kungl. medicinalstyrelsen, överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Malmöhus län. Medicinalstyrelsen har i sin tur inhämtat yttrande från medlemmen av dess vetenskapliga råd, föreståndaren för blodgruppsserologiska avdelningen vid statens rättskemiska laboratorium, professorn Birger Broman. Länsstyrelsen i Malmöhus län har inhämtat yttrande från poliskammaren i Malmö och Föreningen Malmöhus läns landsfiskaler.

Remissyttrandena

Motionärernas förslag tillstyrkes endast av *Föreningen Malmöhus läns landsfiskaler*, som i fråga om de äldre körkortet dock anser det lämpligast med allenast en rekommendation att uppgift av förevarande slag intages i körkort.

Medicinalstyrelsen har anfört:

Det är uppenbart, att om alla körkortsinnehavare hade blodgruppen angiven i körkortet, man kunde räkna med att ett mycket stort antal trafikskadade via körkortet kunde upplysa om sin blodgrupp. Härvid må dock märkas, att man — därest en bestämmelse om att blodgruppstillhörighet skulle angivas å körkort komme till stånd — av praktiska skäl endast kunde införa dylik uppgift på nytillkommande körkort. En avsevärd tid skulle således förflyta, innan samtliga körkortsinnehavare i riket finge sin

blodgrupp sålunda angiven. Vidare kommer man beträffande barn och ungdom under körkortsålder, vilka utgöra en relativt stor grupp av de trafikskadade, icke att få tillgång till dylika uppgifter.

Medicinalstyrelsen vill dock för sin del icke bestrida, att en förhandsundersökning för blodgruppsbestämning av viss del av befolkningen kan vara av stort värde. Särskilt skulle detta vara fallet vid under krigstid inträffade katastrofsituationer, då man lider brist på tid, personal och material. Vid blodtransfusion i dylika trängda lägen tvingas man att helt förlita sig på den i förväg gjorda blodgruppsbestämningen.

I fredstid däremot kräver man vid varje transfusion största möjliga garanti mot misstag vad beträffar blodgrupperingen. Sådan säkerhet torde ej kunna vinnas med mindre testning av blodgruppen utföres omedelbart före transfusionen av för transfusionen ansvarig personal. Vid sådant förhållande anser medicinalstyrelsen, att den tidsvinst, som i fredstid skulle uppstå, därest blodgruppsbestämning funnes å patientens körkort, är så ringa, att den ej skulle motsvara det arbete och den kostnad, som införandet i körkort av uppgift om innehavarens blodgrupp skulle medföra.

Då sålunda värdet av det i motionerna framlagda förslaget kan ifrågasättas dels på grund av begränsningen av körkortsinnehavet till endast en del av befolkningen, dels med hänsyn till svårigheterna att erhålla tillräckliga garantier för riktigheten av i körkort införd uppgift om blodgrupp, är medicinalstyrelsen icke beredd att tillstyrka förslaget.

Professor Broman anför i sitt yttrande i fråga om betydelsen av uppgifter av förevarande slag följande.

Beträffande betydelsen av att en pålitlig, skriftlig uppgift om den blodgrupp (ABO- och Rh-grupp) man tillhör alltid finnes omedelbart tillgänglig gäller följande: Vid olycksfall vid trängande behov av blod kan man då räkna med att denna skriftliga uppgift motsvarar en önskvärd extra kontrollgruppering. Vidare kan sjukhus med dålig tillgång på blodgivare tillhörande viss blodgrupp på detta sätt få en något minskad påfrestning av sin blodgivarkår. Slutligen kan i något enstaka fall också en pålitlig blodgruppsuppgift vara direkt livsräddande om s. k. universalblod icke finnes att tillgå.

Överståthållarämbetet ifrågasätter om just körkortet bör vara den handling, där uppgifter av förevarande slag skall införas, samt fortsätter:

Även om den höga frekvensen av trafikolyckor medför, att behov av brådskande blodtransfusioner ofta uppkommer i samband med sådana olyckor, måste beaktas att av de vid trafikolyckor skadade endast omkring en tredjedel utgöras av personer, som vid tillfället fört körkortspliktigt motorfordon. Vidare förmodar överståthållarämbetet att ett önskemål om i förväg gjord blodgruppsbestämning icke begränsar sig till trafikolycksfallen.

Därest fördelarna av en dylik blodgruppsbestämning äro så betydande att de motivera införandet av en allmän skyldighet att underkasta sig undersökning om blodgruppstillhörighet — en fråga som undandrar sig ämbetets bedömande — uppkommer alltså behov av att kunna notera uppgifterna i en allmänt förekommande legitimationshandling. Överståthållarämbetet vill härvid erinra om de i folkbokföringsförordningen föreskrivna medborgarkorten, vilka på grund av uppskov med ikraftträdandet av därom gällande bestämmelser ännu ej utfärdats.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har anfört:

Enligt länsstyrelsens bedömande bör en blodgruppsbestämning för körkort vara av samma art som av civilförsvarsstyrelsen förutsättes skola företagas för erhållande av sådan blodgruppsuppgift, som präglas på identitetsbricka, och således utföras i enlighet med av medicinalstyrelsen föreskrivna normer. Det måste nämligen med hänsyn till de ödesdigra verkningar, som en ofullständig blodgruppsbestämning kan få, anses som ytterst angeläget att dessa undersökningar sker i enlighet med dessa normer. Enligt vad länsstyrelsen inhämtat torde kostnaden för en sådan blodgruppsbestämning kunna uppskattas till cirka 15 kronor och den tid, som förflyter innan undersökningens resultat föreligger, i regel kunna beräknas till tre dagar.

I betraktande av bl. a. de kostnader och den tidsspillan som en säker blodgruppsbestämning sålunda förorsakar samt den omständigheten, att det torde vara ett förhållandevis ringa antal fall, då uppgift i körkortet om blodgrupp kan komma att få praktisk betydelse, vill länsstyrelsen ifrågasätta lämpligheten av att införa obligatorisk blodgruppsbestämning i detta sammanhang. Länsstyrelsen har däremot icke något att erinra mot att den som så önskar berättigas att i körkortet få uppgift om blodgrupp införd. Med tanke på risken för att felskrivning kan förekomma vid körkortets utfärdande anser länsstyrelsen nödigt att resultatet av blodgruppsbestämningen anges i ett intyg, som direkt kan anbringas i körkortet.

Poliskammaren i Malmö, som avstyrker motionsförslaget, uttalar i sitt yttrande bl. a. följande.

Det synes uppenbart, att förekomsten i körkort av upplysning om innehavarens blodgrupp i vissa situationer kan vara av stort värde vid behandlingen av trafikolycksfall. Även om antalet körkortsinnehavare är betydande och alltjämt växer, är det dock otvivelaktigt så, att åtskilliga av trafikens offer icke äro innehavare av körkort. Vidare torde i icke ringa omfattning inträffa fall, där blodtransfusion är aktuell, men vederbörandes körkort av olika anledningar icke är tillgängligt. Att det föreslagna lagstadgandet på detta sätt är begränsat till sin effekt synes få tillmätas betydelse vid bedömandet, huruvida man på föreslaget sätt bör införa skyldighet att som villkor för körkortsinnehav underkasta sig blodgruppsbestämning.

Utskottet

Motionärernas önskemål är att i körkort skall finnas uppgift om innehavarens blodgrupp. I första hand synes motionärerna avse, att sådan uppgift skall införas i nytillkommande körkort.

I motiveringen erinrar motionärerna om det stora antalet personskador vid trafikolyckor. I många fall, framhålles det, måste blodöverföring företagas på de skadade. Dessförinnan är det enligt motionärerna nödvändigt att fastställa den skadades blodgrupp. Om uppgift om blodgrupp funnes införd i körkortet, skulle enligt motionärernas uppfattning väntetiden till dess blodöverföring kan företagas kunna betydligt förkortas.

Blodöverföring med blod tillhörande annan blodgrupp än patientens

kan medföra skador och i vissa fall döden för denne. Enligt vad utskottet inhämtat, företages därför, i alla fall där så kan ske, omedelbart före blodöverföringen blodgruppsbestämning av patientens blod, även om uppgift om tidigare blodgruppsbestämning finnes tillgänglig. På grund härav medför en sådan uppgift i allmänhet ingen större tidsvinst. I de fall, där patientens tillstånd fordrar omedelbar blodöverföring, göres denna emellertid i regel utan föregående blodgruppsbestämning. Därvid användes blod, som kan överföras på varje människa, s. k. universalblod, såvida inte absolut tillförlitlig uppgift om patientens blodgrupp likväl är tillgänglig. Tillgången på universalblod är begränsad. En tillförlitlig uppgift om på förhand gjord blodgruppsbestämning kan därför vara av betydelse, särskilt under krigsförhållanden.

Nu anförda omständigheter ger vid handen, att det under normala förhållanden inte föreligger någon större risk för att personsador i anledning av trafikolyckor skulle få mera ödesdigra följder än eljest, om man saknar omedelbart tillgänglig uppgift om den skadades blodgrupp. Vidare synes det inte särskilt ändamålsenligt att föreskriva, att uppgift om blodgrupp skall inflyta i körkort. Stora grupper av de skadade, även av de vid trafikolyckor skadade, innehar nämligen inte körkort, och åtskilliga av dem som innehar sådant måste antagas inte medföra det vid skadetillfället.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att förevarande motioner, I: 327 och II: 399, icke måtte
föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 21 april 1959

På andra lagutskottets vägnar:

EDVIN JACOBSSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Nils Elowsson*, Axel E. Svensson, Sunne, fru Carlqvist, herrar Lars Larsson, Thorsten Larsson* och Ringaby;

från andra kammaren: herrar Jacobsson i Tobo, Lothigius, fröken Höjer*, herr Johansson i Södertälje, fru Eriksson i Ängelholm, herr Gustavsson i Alvesta, fru Svensson och herr Svensson i Kungälv.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.